

Семінар Балтійсько-Нордично-Української мережі зі статистики обстежень 2018 року: програма, учасники, підсумки

Співробітництво країн Балтії та Північної Європи у сфері статистичних обстежень розпочалось у 1992 році. Балтійсько-Нордична мережа зі статистики обстежень була заснована в 1996 році, в подальшому охопила Україну та Білорусь, після чого отримала назву Балтійсько-Нордично-Українська мережа зі статистики обстежень (Baltic-Nordic-Ukrainian network on survey statistics). З 1997 року мережа щорічно організовує семінари, які стали для європейських статистиків традиційним місцем зустрічі й обговорення нагальних теоретико-методологічних та організаційних проблем. Метою семінарів є підтримка співпраці між статистиками, що займаються опитуваннями у країнах Балтії, Північної Європи, а також в Україні та Білорусі. Серед завдань цих заходів – представити останні досягнення та результати, вчитися у вчителів і колег, обговорювати майбутнє, ділитися думками й досвідом, посилювати контакти між фахівцями – теоретиками та практиками у сфері статистики. Черговою, 22-ю подією в цій серії став семінар, що відбувся 21–24 серпня 2018 року у латвійському місті Єлгава, розташованому у 42 км від Риги. Єлгава, центр регіону Семигалія (Земгалія), – промисловий, адміністративний, освітній та культурний центр Латвії. Організаторами семінару стали фахівці Бюро статистики Латвії, які отримали грант Міжнародного інституту статистики та Світового банку. Також серед організаторів – Латвійський університет (м. Рига), Латвійський сільськогосподарський університет (м. Єлгава), Програма освіти впродовж життя, що реалізується під егідою Ради міністрів північних країн, Міжнародний статистичний інститут та інші установи.

Головною темою цього річного семінару був перепис населення на основі адміністративних даних¹ (Population census based on administrative data). Розглядалися сучасні методи проведення переписів населення та обробки їх результатів, а також питання методології вибіркового обстеження, обробки їх результатів, оцінювання показників тощо.

Участь у семінарі взяли як відомі фахівці, так і молоді науковці зі Швеції, Фінляндії, Латвії, Литви, Естонії, України, Білорусі та Польщі. Група науковців з України була однією з найчисленніших на семінарі (9 осіб) і включала представників Київського національного університету імені Тараса Шевченка, НАН України та інших організацій.

Серед запрошених лекторів були такі відомі статистики, як Карл-Ерік Сарндал (Carl-Erik Särndal), який представляв Бюро статистики Швеції, Ли-Чун Чжан (Li-Chun Zhang) з Університету Саутгемпто-

на, Андерс Холмберг (Anders Holmberg) із Центрального бюро статистики Норвегії.

К.-Е. Сарндал, один із головних сучасних теоретиків у сфері вибіркового обстеження, представив доповідь “Коментарі щодо розвитку теорії та практики статистики обстежень за останні п’ятдесят років; деякі особисті роздуми”. У цій доповіді він проаналізував тенденції розвитку теоретико-методологічних засад вибіркового обстеження, основні здобутки цього підходу до отримання об’єктивної інформації щодо різних аспектів життєдіяльності людства, окреслив ключові проблеми, з якими стикаються організатори вибіркового обстеження при вимірюванні сучасних явищ і процесів, та перспективи подолання цих проблем. Найбільш ефективними підходами до подолання існуючих проблем – зростаючий рівень відмов від надання інформації респондентами, висока і зростаюча динамічність багатьох процесів, зокрема на ринку праці, – проф. К.-Е. Сарндал вважає подальший розвиток і впровадження в офіційній статистиці методів комплексного використання інформації з різних джерел: даних вибіркового обстеження, даних реєстрів, великих даних. Теоретичним підґрунтям для цього є сучасні методи формування дизайну обстежень, методи калібрування статистичних ваг респондентів, методи оцінювання показників з допомогою моделей або на основі моделей.

Л.-Ч. Чжан, один із найвідоміших і найпродуктивніших сучасних науковців у галузі використання даних різноманітних реєстрів в офіційній статистиці, виступив з лекціями на тему “Статистика домогосподарств та житлового фонду, основана на реєстрах”. Він детально розглянув основні проблеми використання реєстрів населення, домогосподарств, майна в офіційній статистиці населення та житлового фонду, теоретичні засади та прикладні аспекти подолання цих проблем. Головним інструментом, який забезпечує можливість отримання статистичних показників на основі даних реєстрів, є методи оцінювання показників на основі моделей, що максимально повно враховують статистичні взаємозв’язки різних характеристик осіб, домогосподарств, сімей та житла, зафіксованих у різних реєстрах. При цьому дуже важливо намагатися зберігати й використовувати якомога більше даних за всі періоди та за всіма зареєстрованими одиницями. За сучасних можливостей, що забезпечуються інформаційними технологіями, таке масове та багатократне використання даних може дати помітний ефект при визначенні статистично значущих взаємозв’язків та закономірностей. Л.-Ч. Чжан також прочитав лекцію із сучасних методів формування дизайну обстежень при дослідженні явищ і процесів з мережевими ефектами.

¹ <http://home.lu.lv/~pm90015/workshop2018/index.shtml>

А. Холмберг, відомий фахівець з питань переписів населення та житлового фонду, представив три лекції за загальною назвою “Переписи населення та житлового фонду на основі адміністративних даних”. У цих лекціях він розглянув історію проведення переписів населення, обґрунтував необхідність переходу до переписів на основі реєстрів, навів приклади країн Північної Європи, що використовують різні моделі переписів, розглянув питання оцінки якості результатів переписів. Безумовно цікавою була інформація щодо вартості переписів населення. Так, у Фінляндії у 1980 році на традиційний перепис, що проводився, головним чином, на основі анкетування домогосподарств, було витрачено близько 35 млн євро. При цьому на 10 щорічних переписів з 1991 по 2000 рік, проведених на основі реєстрів з дуже незначною часткою інформації, отриманої на основі анкетування осіб і домогосподарств, витрачено лише 8 млн євро.

Багато цікавих доповідей представили інші учасники семінару – науковці з університетів та фахівці зі статистичних офісів і національних банків. Деякі з доповідей викликали жваве обговорення та дискусії. Абсолютна більшість доповідей була спрямована на визначення та розв’язання сучасних проблем офіційної статистики як загалом у світі, так і в окремих країнах. Ураховуючи суттєву фінансову підтримку участі у семінарі молодих статистиків, особливо зі

статистичних офісів, дещо бентежить відсутність серед учасників представників системи державної статистики України, особливо з огляду на процеси впровадження вибіркового обстеження у різних галузях державної статистики.

Усі учасники семінару на спеціальному заході віддали пошану засновнику мережі, професору університету Умеа, Швеція, президенту Міжнародного інституту статистики (1989–1991 рр.) Гуннару Кулдорфу (1927–2015 рр.).

Наступний захід у рамках мережі – 5-та Балтійсько-Нордична конференція зі статистики обстежень (BaNoCoSS-2019) – відбудеться з 16 по 20 червня 2019 року в університеті Оребро, Швеція². Представляється важливим якнайширше представити надбання та проблеми вітчизняної статистики на цьому заході, особливо враховуючи дуже уважне та тепле ставлення до України всіх учасників мережі.

В. Г. Саріогло,

*доктор економічних наук,
старший науковий співробітник,
завідувач відділу моделювання соціально-
економічних процесів і структур,
Інститут демографії та соціальних досліджень
імені М. В. Птухи НАН України.*

² <https://www.oru.se/hh/banocoss2019>